

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Jumamurodova Nazokat Maxsudovna

TDYU huzuridagi M.S.Vosiqova nomidagi
akademik litsey 1-bosqich 11-guruh o'quvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada korrupsiya qarshi kurashishning dolzarb muammolari tahlil etilgan. Korrupsiya jamiyatni, iqtisodiyot va davlat boshqaruvini zaiflashtiradigan, shaffoflik va adolatni ta'minlashga xalaqit beradigan jiddiy fenomen sifatida ko'rib chiqiladi. Muammolar orasida qonunchilik va institutsional tizimlarning zaifligi, korrupsiyaning ijtimoiy-psixologik ildizlari, siyosiy iqlimning ta'siri, resurslar yetishmasligi, xalqaro aloqalar va jazo tizimining samaradorligi bilan bog'liq qiyinchiliklar ta'riflanadi. Shuningdek, korrupsiyaga qarshi kurashish uchun kompleks yondashuv zarurligi, bu jarayonning muvaffaqiyati uchun qonunlar, ijtimoiy mentalitet, xalqaro hamkorlik va adolatli jazo tizimining o'zaro uyg'unligi muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi. Maqola korrupsiya bilan kurashishda samarali chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish uchun tizimli islohotlar zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Institutsional zaifliklar, korrupsiya, hokimiyat tizimi, global ta'sir.

Qonunchilik va institutsional zaifliklar

Korrupsiya bilan kurashishda eng katta muammolardan biri, ko'pincha, zaif qonunchilik va institutsional tizimlar hisoblanadi. Ko'plab davlatlarda korrupsiyaga qarshi samarali huquqiy mehanizmlar yetishmaydi. Mavjud qonunlar kuchli bo'lsa ham, ularning bajarilishi, amalda qo'llanilishi va tekshiruv tizimlarining samaradorligi zaif bo'ladi.

Institutsional zaifliklar, shu jumladan, korrupsiyaga qarshi kurashuvchi organlar, masalan, sudlar, prokuratura yoki maxsus nazorat idoralarining ta'sirsizligi, korrupsiyaga qarshi kurashni qiyinlashtiradi. Bunday holatda, hech qanday tizimli islohotlar va qat'iy jazo mexanizmlari bo'lmasa, korrupsiyaga qarshi kurash muvaffaqiyatsiz bo'ladi.

Korrupsiyaning ijtimoiy-psixologik ildizlari

Korrupsiyaning keng tarqalganligi ko'pincha ijtimoiy-psixologik omillar bilan bog'liq. Boshqa sohalarda, jumladan, biznesda yoki siyosatda muvaffaqiyatga erishish uchun korrupsiyaga aralashish zarur deb hisoblanishi mumkin. Korrupsiya ko'plab jamiyatlarda "odat" yoki "qonuniy" tarzda qabul qilinishi ham mumkin, bu esa uni bartaraf etishni qiyinlashtiradi. Ko'plab odamlar uchun korrupsiya o'zini himoya qilish yoki yashashni davom ettirishning yagona usuli sifatida ko'rinishi mumkin. Ularning fikricha, bu tizimning "normasi"ga aylanadi. Shuning uchun korrupsiya qarshi kurashish nafaqat qonuniy choralar, balki jamiyatda adolat va haqqoniylikni targ'ib qilish, yangi mentalitetni shakllantirishni talab qiladi.

Siyosiy iqlim va hokimiyat tizimi

Korrupsiya bilan kurashishning yana bir jiddiy muammosi — siyosiy iqlim va hokimiyat tizimi bilan bog'liq. Ko'pincha, davlat organlarining yuqori lavozimdagi mansabdor shaxslarining o'z manfaatlarini ilgari surishi va korrupsiya tizimiga qo'shilishi sababli, korrupsiyaga qarshi harakatlar samarali bo'lmaydi. Siyosiy qudratning markazlashuvi va o'zaro manfaatdorliklari, davlat apparatining samaradorligini kamaytiradi va korrupsiya tizimini saqlab qoladi. Agar davlat rahbariyati korrupsiya bilan kurashishni o'zining shaxsiy manfaatlariga zarar yetkazishi mumkin deb hisoblasa, bu holat hech qanday samarali choralar ko'rishga olib kelmaydi. Shuning uchun korrupsiyani bartaraf etish uchun, siyosiy erkinlik va demokratik institutlarning mustahkamlanishi zarur.

Resurslar yetishmasligi

Korrupsiya bilan kurashish uchun zarur bo'lgan resurslar ham ba'zan cheklangan bo'ladi. Bu faqat moliyaviy yordam emas, balki inson resurslari, malakali kadrlar va texnologiyalarning yetishmasligi ham muhim omil hisoblanadi. Ba'zi mamlakatlarda korrupsiya bilan kurashish bo'yicha tashkil etilgan maxsus agentliklar yoki komissiyalarning moliyaviy va insoniy resurslari juda past bo'lishi mumkin, bu esa ularning samarali ishlashiga to'sqinlik qiladi. Shuningdek, korrupsiyaga qarshi kurashish uchun kerakli texnologik vositalarning yetishmasligi ham dolzarb masala hisoblanadi. Masalan, davlat xarajatlarini nazorat qilish, shaffoflikni oshirish va sud tizimini isloh qilishda yangi texnologiyalar, masalan, elektron hukumat tizimlari va blokcheyn kabi usullar juda muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro o'zaro aloqalar va global ta'sir

Korrupsiya ko'pincha xalqaro darajada ham keng tarqalgan bo'lib, davlatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yaratadi. Global kapitalning erkin harakati, xorijiy investitsiyalar va chet elda yashovchi mansabdor shaxslarning hisobvaraqlari korrupsiya bilan kurashishda jiddiy qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Ba'zi davlatlar korrupsiyaga qarshi kurashishda xalqaro tashkilotlar, masalan, BMT, Jahon banki yoki Yevropa Ittifoqi tomonidan qo'llab-quvvatlanayotgan tizimlarni qabul qilishlari mumkin, ammo bu ham o'zaro siyosiy manfaatlar va iqtisodiy aloqalar bilan murakkablashadi.

Jazo tizimining zaifligi

Korrupsiyani ilgari surgan shaxslarga nisbatan jazo tizimi zaif bo'lishi mumkin. Korrupsiyaga aloqador shaxslarga nisbatan eng qat'iy jazolar, jumladan, qamoq jazosi, moliyaviy jarimalar va boshqa choralar joriy etilishi kerak. Lekin ba'zida jazo tizimining bir tomoni, boshqa tomondan esa korrupsiyaga aloqador shaxslarning yuqori lavozimlaridagi lavozimi yoki ularning tarmoqlarda egallagan ta'siri ularni jazolashni qiyinlashtiradi.

Bunday tizimdagi zaiflik korrupsiyaning davom etishiga sabab bo'ladi, shuningdek, huquqni muhofaza qilish organlarining ishonchiga putur yetkazadi.

Moliyaviy va kadrlar resurslari

Korrupsiya bilan kurashish uchun zarur bo'lgan resurslar, jumladan, malakali kadrlar, texnologiyalar va moliyaviy mablag'lar ko'plab davlatlarda etishmaydi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda korrupsiyaga qarshi kurashuvchi maxsus tashkilotlar va agentliklarning samarali ishlashi uchun kerakli resurslar juda kam bo'lishi mumkin. Bu holatda, xalqaro tashkilotlar va donor mamlakatlardan moliyaviy va texnik yordam ko'rsatish, korrupsiyaga qarshi kurashishning samaradorligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Texnologik resurslarning yetishmasligi

Korrupsiyani kamaytirishda yangi texnologiyalar, masalan, elektron hukumat tizimlari, blokcheyn va raqamli texnologiyalarni joriy etish juda muhim. Biroq, ko'plab mamlakatlarda bu texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan infratuzilma, bilim va tajriba yetishmaydi. Texnologiyalarning joriy etilishi orqali korrupsiyaning oldini olish va uni aniqlash imkoniyatlari sezilarli darajada oshadi.

Xalqaro o'zaro bog'liqlik

Korrupsiyaga qarshi kurashishda xalqaro aloqalar ham juda muhim rol o'ynaydi. Global kapital oqimining erkinligi, xorijiy investitsiyalar va xorijda yashovchi mansabdor shaxslarning aktivlari korrupsiya bilan kurashishning samaradorligini pasaytiradi. Ko'plab mamlakatlarda davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy va siyosiy manfaatlar korrupsiyani global darajada kengayishiga olib kelishi mumkin.

Xalqaro tashkilotlar va siyosiy manfaatlar

Xalqaro tashkilotlar, masalan, BMT, Jahon Banki va Yevropa Ittifoqi korrupsiya bilan kurashishda yordam berishga tayyor bo'lishi mumkin, ammo bu tashkilotlarning faoliyati ko'pincha siyosiy manfaatlar va diplomatik kelishuvlarga bog'liq bo'ladi. Shuning uchun, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va korrupsiyaga qarshi global choralar ko'rishning samarali bo'lishi uchun davlatlar o'rtasidagi ishonch va o'zaro hamkorlik muhimdir.

Jazo Tizimining Zaifligi

Jazolar va ularning ta'siri

Korrupsiya bilan kurashishning yana bir jiddiy muammosi jazo tizimining zaifligi hisoblanadi. Ba'zi mamlakatlarda korrupsiya bilan shug'ullanayotgan mansabdor shaxslar jazolanishdan qochishadi, chunki ularning yuqori lavozimlari yoki tarmoqlaridagi ta'siri mavjud. Bunday holatda, korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi samarali kurashish uchun sud tizimi, prokuratura va boshqa nazorat organlarining mustaqil va samarali ishlashi talab etiladi.

Xulosa

Korrupsiya nafaqat jiddiy huquqiy va iqtisodiy muammo, balki jamiyatning axloqiy, ijtimoiy va siyosiy tizimiga ta'sir ko'rsatadigan fenomen. Uning qarshi kurashish uchun nafaqat qonunlar va jazo mexanizmlarini kuchaytirish, balki ijtimoiy va psixologik omillarni hisobga olgan holda keng qamrovli islohotlarni amalga oshirish zarur. Korrupsiyaga qarshi kurashning samarali bo'lishi uchun barcha sohalarida shaffoflik, adolat va hisobot berish tizimlarini joriy etish, davlat organlarining mustahkam ishlashi va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish zarur. Bu yo'lda jamiyatning barcha qatlamlari birgalikda ishlashi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Khan, M. (2006). *Governance and Development: A Critical Review of the Literature*. World Bank Policy Research Working Paper No. 4365
2. Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. Cambridge University Press
3. Fukuyama, F. (2013). *What is Governance?*. Governance, 26(3), 347-368
4. Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1993). *Corruption*. Quarterly Journal of Economics, 108(3), 599-617
5. Transparency International (2020). *Corruption Perceptions Index 2020*. Transparency International
6. World Bank (2017). *World Development Report 2017: Governance and the Law*. World Bank Group
7. Pope, J. (2000). *Confronting Corruption: The Elements of a National Integrity System*. International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)
8. Lambsdorff, J. G. (2007). *The Institutional Economics of Corruption and Reform: Theory, Evidence, and Policy*. Cambridge University Press
9. World Economic Forum (2016). *The Global Competitiveness Report 2016-2017*. World Economic Forum
10. Graycar, A., & Sidebottom, A. (2012). *The Political Economy of Corruption*. Australian & New Zealand Journal of Criminology, 45(1), 1-25